

Мякінін М. О.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Нестерцова-Собакарь О. В.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АБСОЛЮТНИХ ТА ВІДНОСНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Поділ на абсолютні та відносні цивільні права є важливим для розуміння природи обох видів. Якщо чітко розмежувати ці два види прав, то це дозволить з'ясувати їхню специфіку при законотворенні, застосувати той чи інший перелік чинних норм права для врегулювання певних правовідносин, застосувати аналогію права у необхідних випадках.

Досліджували дану тематику В. Райхер в своїй праці «Абсолютні та відносні права», де предметом розгляду стали передусім господарські правовідносини. В. Дозорцев визначив абсолютні права як родову категорію, де одним з напрямків є речове право, іншим – виключні права. Зарубіжні вчені також приділяли увагу цій проблематиці, зокрема, Ф. Скотт Кіф, Алан Гевірт, Майкл У. Мконнелл та інші.

Ці роботи сприяли розвитку теорії абсолютних та відносних цивільних прав, але проблема не вичерпана. Зрештою, деякі з цих робіт були написані згідно з радянським законодавством, інші стосувалися лише абсолютних або лише відносних цивільних прав, а не їх разом. Тому метою цієї роботи є пояснення поділу цивільних прав на абсолютні та відносні.

На сьогоднішній день найбільш актуальним у цивілістичній літературі є поділ цивільних прав на речові та зобов'язальні, що пов'язано з їхньою докладною регламентацією, відповідно, у Книгах третьої та п'ятої ЦК України. Також вказаний нормативний акт здійснює правове регулювання особистих немайнових прав, прав інтелектуальної власності та права спадкування. При цьому зберігається і застосовується поділ цивільних прав на абсолютні права (включаючи речові права) і відносні права (включаючи зобов'язальні права) [1].

Абсолютні цивільні права поширюються на необмежену кількість осіб, за винятком правовласника. Щоб це підтвердити розглянемо позицію Г. Харченко, який вказуючи на розмежування прав: абсолютні та відносні, пише, що тут, відповідно поширюється обов'язок на необмежене чи обмежене коло осіб [2, с. 145]. Цей підхід для розрізнення абсолютних і відносних цивільних прав є вірним і поширеними у вітчизняній правовій науці.

В абсолютних правовідносинах визначається лише одна правомочна сторона, тобто уповноважена сторона. Зобов'язаною стороною є кожен, чий обов'язок полягає у утриманні від порушення суб'єктивних прав, тобто невизначене коло осіб – кожен і всі [4, с. 12].

Специфікою абсолютних правовідносин є їх конструктивна побудова, згідно з якою чітко визначеній кількості уповноважених суб'єктів (зазвичай одному) протистоїть невизначена група зобов'язаних суб'єктів. Це означає, що обов'язок невтручання у сферу правових можливостей уповноваженого суб'єкта покладається в абсолютних правовідносинах на всіх суб'єктів цивільного права, чим досягається стабільний правовий режим для здійснення уповноваженим суб'єктом своїх юридичних можливостей відносно певного блага. Наприклад, у правовідносинах власності власнику протистоїть невизначене коло зобов'язаних суб'єктів, які зобов'язані утримуватися від дій, що перешкоджають власнику володіти, користуватися чи розпоряджатися належними йому речами. йому. Такі ж правові та конструктивні відносини виявляються і в особистих немайнових правовідносинах. Наприклад, кожна людина має право на особисте життя (ст. 301 ЦК). Обставини особистого життя людини є благом, що підлягає абсолютному правовому захисту. Кожен з інших учасників зобов'язаний не знайомитися з обставинами особистого життя уповноваженого суб'єкта та не розголошувати їх, крім випадків, коли власник особистого блага сам не встановить можливість усіх інших осіб ознайомлюватись із обставинами свого життя (ч. 2 ст. 301 ЦК) [3]. Функція абсолютних правовідносин полягає в тому, щоб заздалегідь встановити стабільний правовий режим, який забезпечить правовласнику правові гарантії для самостійної реалізації правових можливостей щодо його предмета, водночас усуваючи всіх інших, хто не має на це права. У зв'язку з тим, що обов'язок виконання пасивного зобов'язання покладено на всіх суб'єктів цивільно-правових правовідносин, їх називають «абсолютними». Як показано в прикладах, абсолютними вважаються речові та особисті немайнові правовідносини.

У відносних правовідносинах чітко визначені обидві сторони – уповноважена і зобов'язана. Відносними правовідносинами є зобов'язальні. Їх сторони досить специфічні – кредитор і боржник [4, с. 13].

Особливістю відносних правовідносин є чітка кількісна визначеність як уповноважених, так і зобов'язаних учасників цивільного правовідносини: певній кількості уповноважених учасників протистоїть чітко визначена кількість зобов'язаних учасників. Крім того, специфікою суб'єктивного права уповноваженого учасника відносних правовідносин є його вимога до зобов'язаного суб'єкта здійснити певний (як правило, активний) акт поведінки [5, с. 31].

Отже, на відміну від абсолютних правовідносин, у яких суб'єктивні права на здійснення переважно власної діяльності (право власника володіти, користуватися, розпоряджатися річчю) розглядаються як об'єкт, у відносних до об'єкта уже відносять право вимоги де зобов'язаний суб'єкт виконує дії на

користь уповноваженого суб'єкта. Без здійснення відповідної поведінки зобов'язаним суб'єктом відносно правовідношення не виконується. Прикладом відносних є зобов'язальні правовідносини. Слід підкреслити, що абсолютні права не вичерпуються речовими. До них відносяться немайнові права інтелектуальної власності, право на ім'я особи, тощо. Проте не всі особисті немайнові права є абсолютними. У сімейному праві батьківські права є відносними. З іншого боку, відносні цивільні права не вичерпуються зобов'язальними. Тому, захист цивільних прав є відносними правовідносинами.

Список використаних джерел:

1. Мічурін Є. Абсолютні та відносні цивільні права. *Форум Права*. 2018. URL: <https://forumprava.pp.ua/files/081-087-2018-1-13.pdf>.
2. Харченко Г. Г. Речові права у законодавстві, доктрині та судовій практиці України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2018. 506 с.
3. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р.: станом на 10.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. Круглова О. Конспект лекцій з дисципліни «Цивільне право та процес». 2019 р. ДДУВС, 99 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kcpp/k12.doc>.
5. Кройтор В., Кухарев О., Ткалич М. Цивільне право України у двох частинах: навч. посіб. Запоріжжя, 2016. 284 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10201/Tsyvilne%20pravo%20Ukrainy_1_Navch%20posib_Kroitoy_Kukhariev_Tkalych_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Мартинець І. В.,

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Бондар О. С.,

доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ ЗБИТКІВ

Питання про причинно-наслідковий зв'язок в цивільному праві виникає у випадку притягнення особи до відповідальності за її дії або бездіяльність, які спричинили шкідливі наслідки. Одне з найчастіше висвітлених питань причинного зв'язку це розгляд його як елемента цивільно-правової конструкції збитків, оскільки це розкриває його сутність найзмістовніше.